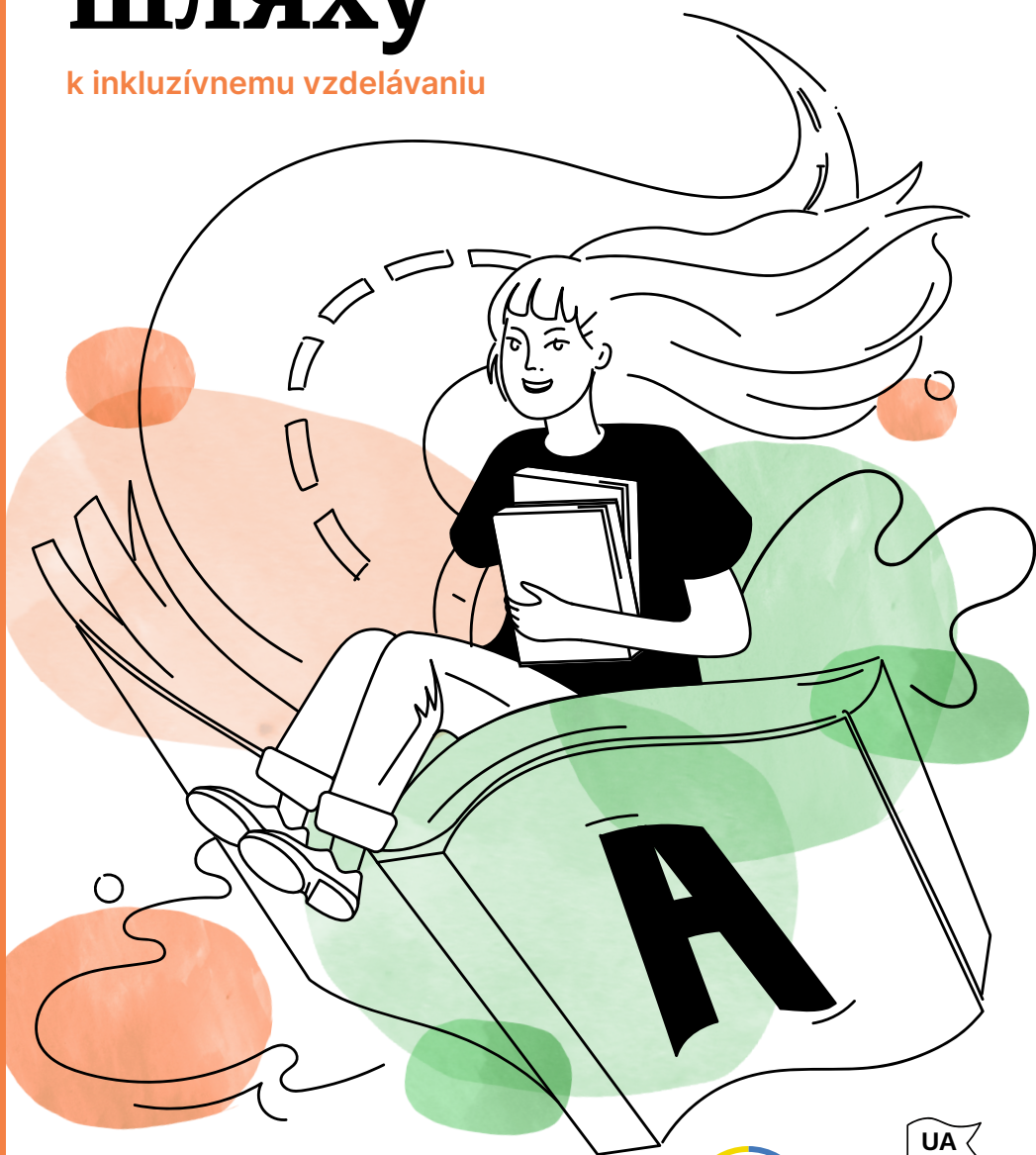


Школы на шляху

k inkluzívnemu vzdelávaniu



UA

Inklucentrum

**Сміливість
досліджувати,
зазнавати
невдач, сміятися,
творити. Бути.**

Вступ

Ви тримаєте в руках короткий посібник з інклюзивної освіти, заснований на досвіді роботи в державних школах, де зустрічалися люди, які вірили, що прийняття, відкритість, підтримка та співпраця допомагають розвиватися всім дітям, незалежно від того, чи добре вони вчаться в школі, чи мають труднощі в навчанні, чи народилися з хорошим слухом, чи потребують слухового апарату, чи мають люблячих батьків, чи ніколи не знали своїх батьків, чи наразі мають труднощі з математикою або стосунками з однокласниками. Ми дійшли висновку, що не лише діти потребують прийняття та підтримки, а й дорослі — вчителі та батьки. Цей інформаційний бюлетень показує шлях до школи, де люди відчувають себе бажаними, діти добре навчаються, а батьки є партнерами.

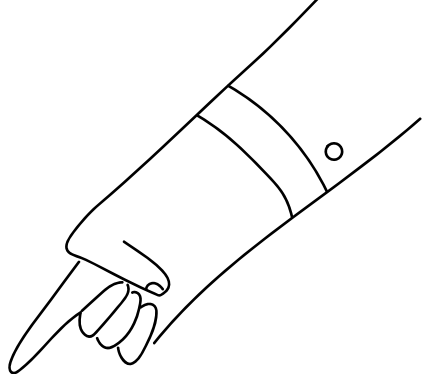
За створенням цього бюлетеня стоять роки навчання та пізнання, досвіду та випробовування нових підходів з учнями та колегами, години спільних розмов, виняткова співпраця, а також промахи, вигорання, падіння та помилки. На наступних сторінках ви знайдете заохочувальні принципи, засади та поради щодо того, що вже працює на практиці, а також те, що є корисним і підтримує наші школи на шляху до інклюзивної освіти.

Якщо ви читаєте бюлетень як вчитель, можете подивитися новими очима на учнів, на діяльність у класі, а також на задоволення власних потреб як особистості. Якщо ви читаєте цей інформаційний бюлетень як директор школи, він дасть вам уявлення про концепцію школи, де кожен буде важливим, а також поради, як втілити цю концепцію в життя. Якщо ви читаєте цей інформаційний бюлетень як батьки, будьте впевнені, що ваша дитина також має право на сприятливе середовище, і ви можете поширювати ці ідеї як у школі, так і серед батьків та широкої громадськості. Однак в основі цього шляху лежить внутрішнє переконання, що всі ми — вчителі, діти та батьки — заслуговуємо на те, щоб мати на своєму шляху якісні школи...

Зузана Крначова та Віктор Кріжо

Опори школи

Взаємопов'язані сфери діяльності

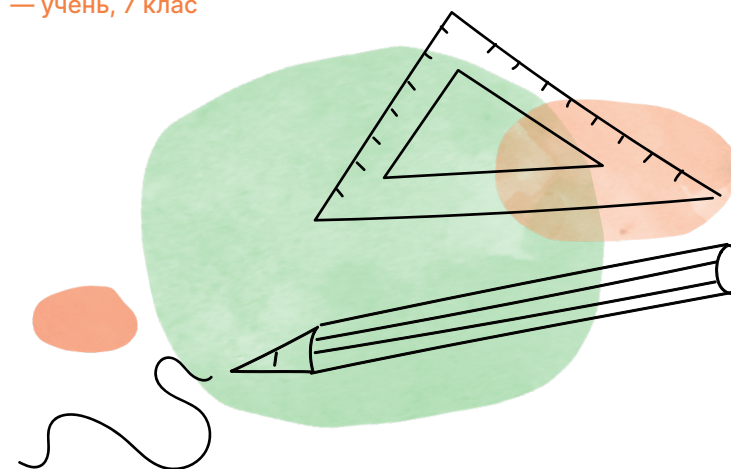


Принципи інклюзивної школи

"Якщо ми можемо забезпечити дитині певний тип підтримуючих стосунків, вона відкриє в собі здатність використовувати ці стосунки для свого зростання"
— К. Р. Роджерс

- Створювати **можливості** для всіх застосувати себе там, де вони відчувають себе сильними, і вчитися в різних ситуаціях через враження та власний досвід.
- Вміння **рефлексувати**, тобто зупинитися, подумати та поговорити, розкрити свої ресурси та потенціал.
- Будувати **відносини** між людьми, щоб вони відчували себе в безпеці. Відносини – це те, що спонукає людину вдосконалюватися, бути відкритою та сприйнятливою до інших, відчувати радість, але також і страх.

"Мені найбільше сподобалося, коли ми були в будинку для літніх людей і коли ми самі готували різдвяну вечерю, тому що ми працювали разом, навіть якщо не найкращим чином, але в цьому і був сенс, щоб вчитися на своїх помилках"
— учень, 7 клас



Місія інклюзивної школи

Створювати різноманітні можливості для навчання, щоб будувати стосунки, які постійно рефлексуються на шляху до людського зростання. Це відбувається поступово:

- від контролю, оцінки та влади над іншими до влади разом з іншими,
- від директивного підходу та структури до самоуправління, участі та демократії,
- від неправильного розуміння свободи без відповідальності як анархії,
- від виробництва кількості видів діяльності до сприяння діяльності та заходів відповідно до інтересів працівників та учнів,
- від нав'язування методів, форм, стилів і джерел навчання до вибору, можливостей і рефлексії,
- від фокусування на продуктивності та знаннях до відносин, розвитку та навчання,
- від сприйняття відмінностей до прийняття себе та інших.

БАЗОВИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ДОСВІД: Особистісно-орієнтований підхід (ООП), ненасильницьке спілкування (ННС), прозорість, участь і демократія, нейропсихологія, міждисциплінарний підхід.

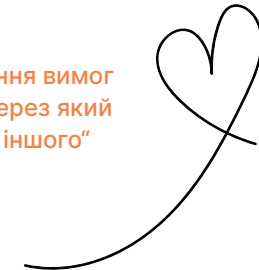
Базову інформацію та принципи інклюзивної освіти також можна знайти у наших відео: [youtube/Inklucentrum](https://www.youtube.com/Inklucentrum)



Підтримка працівників школи

„Вчитель – це особистість, а не безлике втілення вимог навчальної програми чи стерильний канал, через який передаються знання від одного покоління до іншого“

— К. Р. Роджерс



ПРАЦІВНИКИ ТАК САМО ВАЖЛИВІ, ЯК І КОЖНА ДИТИНА В ШКОЛІ.

- Створення добровільного простору для регулярного навчання працівників, який сприятиме формуванню команди, наставництву та інклюзивній філософії.
- Сприяння побудові стосунків шляхом створення простору для спільного проведення часу та можливостей для обміну досвідом. Створення безпечного середовища.
- Створення в школі команди підтримки, яка спільно працюватиме над наданням всебічної підтримки учням, батькам і працівникам. Підтримка вчителів, щоб вони могли працювати з індивідуальними потребами учнів, а також з різноманітністю та динамікою класу.
- Створення середовища та культури, де всі працівники відчують себе однаково важливими.

„Коли я, як класний керівник, дізнався, що моя учениця щодня завдає собі шкоди та через що вона проходить, я був надзвичайно радий, що я не один, і що у мене є команда підтримки в школі, яка знає, що потрібно робити“
— вчитель

Ви також можете знайти більше інформації на цю тему в наших інформаційних бюлетенях «Шкільна команда підтримки», «Асистент вчителя» та «Координація роботи шкільних команд підтримки» inklucentrum.sk/publikacie/



Профіль вчителя

„Вчитель стає справжньою людиною у відносинах зі своїми учнями. Він може проявляти ентузіазм і нудьгувати, злитися і бути чуйним“
— К. Р. Роджерс

- Називати та приймати різні почуття та потреби в собі та інших, вчитися саморегуляції, знати та приймати свої ресурси та межі.
- Навчитися приймати себе та учня такими, якими вони є, і співпереживати почуттям страху, очікування та недовіри до нового.
- Розпізнавати свої таланти та вміти використовувати їх у роботі з учнями.
- Рефлексувати над своїм процесом зростання та процесом зростання учнів.
- Заохочувати розвиток відносин між собою та учнями.
- Вчасно визначати власні потреби та потреби учнів і вживати ефективних заходів для підтримки.
- Поступово пропонувати вибір (свободу) відповідно до етапів розвитку учня та дозволяти йому брати на себе відповідальність.
- Центр контролю та оцінювання поступово переносити від себе до учнів.
- Створювати можливості та пропонувати учням різноманітні навчальні ресурси, знайомити учнів з реальними проблемами та бути готовими реагувати на зміни.
- Сприймати та працювати з груповою динамікою і тим, що є живим у групі.
- Співпрацювати з іншими колегами та розвивати відносини.
- Активно використовувати мову ненасильницького спілкування.
- Використовувати зворотний зв'язок і рефлексивні практики щодо інших і себе.

„Мені надається багато свободи та підтримки у використанні будь-яких форм навчання, які я вважаю за потрібні в цей момент. Я не відчуваю себе невдахою, якщо обрана мною форма не працює“
— вчитель

Профіль випускника

- Називати та приймати різні почуття та потреби в собі та інших, вчитися регулювати свою поведінку, знати та приймати свої ресурси та межі.
- Визнати свої таланти та бачення свого кар'єрного шляху.
- Формулювати свої прохання відповідно до концепції ненасильницького спілкування.
- Мати досвід волонтерства.
- Вміти організувати своє навчання та дозвілля.
- Отримувати та надавати зворотний зв'язок.
- Приймати рішення, робити помилки та брати на себе відповідальність за них.
- Реагувати на зміни, проблеми, виклики та керувати своїм часом.
- Перемістити центр контролю (locus of control) ззовні всередину.

„Мій син багато працював над собою. Я була вдячна за кожне заохочення від школи та щоквартальне самооцінювання. Заняття з першокласниками, збори, ранкові кола – все це сприяло тому, що сьогодні він є особистістю“
— мати учня 9-А класу

Більше інформації на цю тему також можна знайти в наших інформаційних бюлетенях «Ненасильницьке спілкування» та «На шляху до порозуміння»: inklucentrum.sk/publikacie/



Співпраця з батьками

Ми інформуємо

У школі ми використовуємо електронну інформаційну систему. Батьки мають прозорий доступ до спільної інформації про життя класу та школи (навчальний план, завдання, протоколи шкільної ради, щорічні шкільні звіти, відгуки про розвиток їхньої дитини тощо).

Ми відчиняємо двері школи

Ми розповідаємо батькам про бачення та цінності школи, а також пропонуємо їм відчутти те, чим ми живемо. Ми пропонуємо батькам спробувати уроки та заходи в школі, ми відкриті в тому, як ми навчаємо, ми збираємо відгуки від батьків.

Ми залучаємо

Ми будуємо відкриті стосунки з батьками через регулярні зустрічі з класними керівниками, адміністрацією або шкільною командою підтримки. Разом ми шукаємо шляхи підтримки та розвитку потенціалу кожної дитини. Ми заохочуємо формування батьківських спільнот та їх залучення до життя школи. Ми організуємо різноманітні заходи для батьків, щоб підтримати школу та взаємовідносини (неформальна освіта для батьків та вчителів, знайомство з професіями тощо).

"Шлях і спосіб роботи з дітьми та дорослими, яким намагається йти ця школа, через багато років знову дає мені надію на те, що навіть у класичній школі можуть бути людяність, дружні та коректні стосунки..."

— вчителька

"Я рада, що мені не доводиться ,субсидіювати школу з власної кишені'. Школа забезпечує все – від кави до робочого приладдя"

— спеціальний педагог

Керівництво школи

Співпраця між керівництвом, працівниками та батьками, яка підтримує спільну підготовку важливих рішень, ґрунтується на **партисипативному та субсидіарному управлінні**. Переходити від моделі, що керується директором, до моделі координації та управління, розподілу обов'язків, децентралізації та відкритої співпраці, з активним використанням інструментів педагогічної ради та шкільної ради, де чітко визначені обов'язки та ролі, а також відображені повноваження.

- **Рада школи** — вищий орган управління та контролю школи, наприклад, відповідно до відкритої та прозорої концепції Палати вчителів Словаччини,
- **Менеджер проєктів** — ця посада допомагає у розробці шкільних проєктів, налагодженні зв'язків, отриманні фінансування.
- **Демократична вчительська** — демократичний клас опирається на демократичну вчительську. Принципи, які ми хочемо застосувати в класі, повинні спочатку застосовуватися серед дорослих, щоб учням було з кого брати приклад і в кого вчитися. Для того, щоб учні висловлювали свою думку та брали на себе відповідальність, спочатку це повинні відчутти на собі працівники.
- **Шкільна команда підтримки** — надає всебічну підтримку учням і працівникам у реалізації бачення школи, зокрема в індивідуальних і групових заходах з профілактики та втручання, виявленні ризиків, підтримці кар'єрного зростання учнів, вимірюванні клімату в класі, в учительській та серед батьків (SWOT-аналіз, зворотний зв'язок на 360°), вжитті заходів підтримки та кризовому втручанні.



Ви також можете дізнатися, як включити інклюзивні принципи в документацію вашої школи, на нашому Методичному порталі: inklucentrum.sk/portal

Більше інформації на цю тему також можна знайти в наших інформаційних бюлетенях «Індивідуальна освітня програма», «Терапевтичні групи» та «Кризове втручання»:
inklucentrum.sk/publikacie/



Діяльність з інноваційного розвитку

● Наставництво

– програма адаптації для вчителів-початківців або нових вчителів, наставництво для вчителів, коучинг для керівництва школи та нагляд за роботою шкільної команди підтримки.

● Фасилітативне та рефлексивне навчання

– робота в групах, рефлексія на уроках, диференційоване навчання, робота з груповою динамікою.

● Впровадження нових елементів та об'єктів

– у школі використовується програма «Ненасильницьке спілкування», яка викладається як «іноземна» мова для учнів та працівників, спрямована на набуття нових комунікативних компетенцій та медіацію конфліктів. За моделлю Маргрет Расфельд, запровадження предмета «Відповідальність» спрямованого на виховання волонтерства безпосередньо в навчальному процесі відповідно до вподобань учня за допомогою тьюторства (наприклад, цілорічна допомога в будинку престарілих, дитячому будинку, догляд за садом, репетиторство з молодшим школяром, екологічний активізм тощо), предмета «Арт-філетика», елементів математики та експериментальної педагогіки Г. Гейне та ін.

● Проектне навчання

– навчання здійснюється блоками без традиційного розкладу – реалізація різноманітних проектів та заходів між поколіннями, воркшопи та семінари, що пов'язують предмети з догляду за рослинами, дрібними тваринами, кулінарні, фізичні чи екологічні проекти.

„Я бачу в цьому можливість, наприклад, щоб діти їхали в подорож не для того, щоб лише заповнити свій вільний час, а щоб вони там разом вчилися життєвим навичкам, брали на себе відповідальність і також отримували задоволення від невдач“

— вчителька

● Оцінювання

– концепція оцінювання не скасовується, але послаблюється шляхом перекладання відповідальності з вчителя на учня. Учні заохочують до реалізації свого кар'єрного потенціалу, акцент робиться на самооцінці (щоквартально) та індивідуальному зростанні вчителя й учня.

● Запровадження ранкових кіл

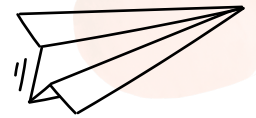
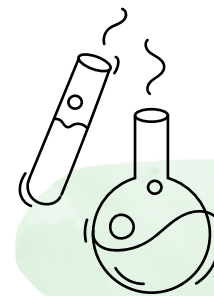
– на початку занять у всіх класах.

● Дружба між поколіннями

– налагодження зв'язків між учнями різних класів у навчанні в різновіковій групі або проектному навчанні, проведення семінарів для трьох поколінь, а також за участю батьків і людей старшого віку.

● Збори

– інтерактивні позашкільні заходи/прогулянки для змішаних вікових груп на природі, спрямовані на розвиток м'яких навичок, де дуже важливими є підготовка, участь та відповідальність учнів, налагодження зв'язків між поколіннями, вечірні гуртки, рефлексія або медіація конфліктів.



Ви також можете знайти більше інформації на цю тему в наших інформаційних бюлетенях «Групове фасилітативне навчання», «Навчання в різновіковій групі», «Ранкові кола» та «Артфілетика»:

inklucentrum.sk/publikacie/



У нас виїде?

Якщо ви хвилюєтеся, то, ймовірно, ви на шляху до змін. Свобода та відповідальність, які приносить інклюзивна освіта, у довгостроковій перспективі завжди приносять користь. Авторитет і покора мають лише короткочасний ефект. *Якщо потреби працівників не задовольняються, а інклюзивна освіта сприймається лише як підтримка для учнів, з часом вони можуть стати апатичними, роздратованими, вигорілими, змудженими або знайти іншу роботу.*

- Не обов'язково, щоб усі мали однакову пристрасть, вітається різноманітність вчителів: хтось сидить у колі, хтось за партою, хтось ставить більше оцінок, хтось менше.
- Спробуйте провести бесіди та тренінги на теми інклюзивної освіти, обговоріть та поділіться ними з іншими школами, колегами, батьками та учнями.
- Трансформація школи – це довготривалий процес, і доведено, що добре, коли хтось допомагає та підтримує вас на цьому шляху (позаштатний наставник, коуч, супервайзер).
- Партнерами школи є ваш консультативно-профілактичний центр і засновник, які повинні разом та активно підтримувати школу на цьому шляху.
- З'ясуйте, де знаходиться ваша стартова лінія – це допоможе школі зрозуміти свою поточну ситуацію, наприклад, за допомогою SWOT-аналізу.
- В складну подорож добре вирушати з другом – шукайте інші школи, які хочуть змінюватися зсередини, діліться успіхами та підтримуйте один одного, налагоджуйте зв'язки в межах району, співпрацюйте та не конкуруйте.

"Коли ми, близько 30 вчителів з різних шкіл, сиділи в колі, до мене дійшло, що ми всі шукаємо, як нам це робити. Ніхто не мав на це патенту..."
— вчитель і соціальний працівник

"Іноді здається, що інклюзивна освіта – це насправді все, цілий всесвіт. Але потім я бачу, в скільки глухих кутів можна зайти та блукати, перш ніж шляхом саморефлексії усвідомити, що це невірний напрямок"
— вчитель

"Вперше за довгий час у школі ми відчули, що засновник підтримує наш підхід конкретними кроками. Це дало нам надію йти далі."
— заступник школи

Рекламні оголошення

Шукаємо вчителя, який хоче бути собою.
Вимога: Він знає собі ціну.

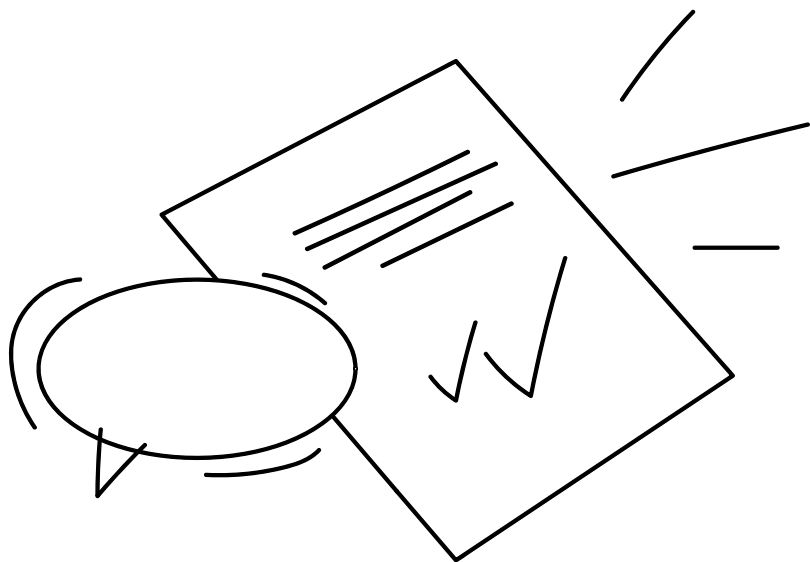
Ми шукаємо учня, який любить вільно обирати.
Вимога: Відповідальність.

Ми шукаємо директора, який не хоче керувати іншими. **Вимога: У нього є час на себе.**

Ми шукаємо старосту, який вірить у те, що можна полагодити дахи дитячих душ. **Вимога: Підтримка працівників.**

Ми шукаємо батьків, які з радістю обмінюють оцінки на особистий розвиток.
Вимога: Співпраця.





Цей інформаційний бюлетень є продовженням наших публікацій *Посібник на шляху до інклюзивної школи* (2019) та *Школа з інклюзивним центром* (2021) та керується ними.

КОРИСНІ РЕСУРСИ:

- Booth, T. – Ainscow, M. (2019). *Index inklúzie (Індекс інклюзії)*. 4. vydanie. NDS.
- Hart, S. – Hodson, V. (2020). *Bezpečná trieda (Безпечний клас)*. Canada.
- Hornáková, M. (2014). *Kroky k inkluzívnej škole (Кроки до інклюзивної школи)*. Verbum.
- Krnáčová, Z. – Križo, V. (2021). *Multidisciplinárny prístup v školách. Školský podporný tím (Мультидисциплінарний підхід у школах. Шкільна команда підтримки)*. VUDPaP.
- Rasfeld, M. – Breidenbach, S. (2019). *Školy v pohybe (Школи в русі)*. Živica.
- Rogers, C. – Freiberg, J. (2021). *Sloboda učiť sa (Свобода вчитися)*. Didaktis, Inklucentrum.
- Rosenberg, M. (2023). *Nenásilná komunikácia ve škole (Ненасильницьке спілкування в школі)*. Portál.
- Wilson, C. (2023). *Kľúč k porozumeniu správania detí (Ключ до розуміння поведінки дітей)*. Ultimo press, Inklucentrum.

Наші публікації

Ми готуємо бюлетені у співпраці з командою експертів з інклюзивної освіти. Використовуйте їх як корисний посібник у своїй роботі або для пояснення принципів інклюзивної освіти широкому загалу.

Ми зібрали для вас корисні відео на YouTube-каналі Inklucentrum, деякі з них також доступні іншими мовами. Для глибокого розуміння тем ми рекомендуємо записатися на курси, які ми організуємо



Наші Публікації:
inklucentrum.sk/publikacie

Наші Курси:
inklucentrum.sk/kurzy

Вебінари та Відео:
youtube.com/Inklucentrum

КОНЦЕПЦІЯ

очима експертів

Інклюзивна освіта – це спільне навчання дітей з різним потенціалом для забезпечення рівності можливостей. Кожна школа має бути відкритою для всіх дітей у своїй місцевості та готовою надати їм можливість реалізувати їхнє фундаментальне право на якісну освіту. Інклюзивне середовище є природним і створює можливості для участі кожного. Відмінність і різноманітність – це можливість принести користь цілому. Інклюзивна освіта підтримується динамічною системою освітніх та професійних послуг, яка гнучко реагує на потреби дитини, сім'ї та вчителя. Це процес, а не стан.

Комплексна підтримка (співпраця, визначення потреб і відповідних втручань, терапія) пропонується якомога ближче до дитини, її сім'ї та вчителя на **3 рівнях**: дитини, сім'ї та вчителя; класу як навчальної спільноти; школи, консультативно-профілактичного центра, шкільного округу та ширшого кола громадськості. Ключові напрямки та цілі:

- Перехід від **діагностики** (від розуміння проблеми) до **визначення потреб** кожної окремої людини: дитини, вчителя, батьків, класу, школи, громади.
- **Захист прав** дітей/сімей/вчителів у школах та шкільних закладах, задоволення їхніх потреб у повазі та гідності, приналежності та створенні можливостей для навчання, що включає виявлення та пом'якшення бар'єрів.



- **Вчитель** є носієм зміни ставлення, ключовою **особою в стосунках** для учня та його/її розвитку. У своїй роботі він отримує активну підтримку від команди професіоналів та керівництва школи.
- **Спільнота, що навчається**, створює середовище, яке заохочує до взаємного навчання, та створює умови для особистісного зростання та підготовки до життя. Дитина, яка з якихось причин не може повноцінно брати участь у навчанні, має бути ідентифікована і має отримати ефективну підтримку. **Профілактика та терапія інтегровані** в освітню діяльність школи (фасилітація, рефлексія, підтримка комунікації емоцій і потреб, самовираження тощо.)
- Субсидіарність і децентралізація підтримки на різних рівнях означає, що те, що може зробити дитина, нехай робить дитина; те, що може підтримати вчитель, нехай робить вчитель; те, що належить команді підтримки, робить команда; те, чим може керувати директор, реалізується директором тощо. Підтримка – це результат командної роботи. У дусі принципів свободи та відповідальності компетенції максимально наближені до залучених осіб і не нагромаджуються вище, якщо в цьому немає потреби. Повноваження децентралізуються до тих рівнів, де їх реалізація є найбільш ефективною з погляду змістовного та ефективного навчання

© Коаліція за спільну освіту www.inklukoalicia.sk



Ми представляємо інклюзивну освіту

Inklucentrum — Центр інклюзивної освіти – це адвокаційна, навчальна та консультативна експертна організація на національному рівні у сфері просування інклюзивної освіти. Присвячена просуванню якісної та гуманістичної освіти в шкільному середовищі на користь розвитку потенціалу всіх дітей, сімей та персоналу. Надає підтримку, консультації та навчання за акредитованими програмами та семінарами, особливо для викладачів і фахівців.

INKLUCENTRUM — Центр інклюзивної освіти

вул. Hattalova 12, 831 03 м.
Братислава
www.inklucentrum.sk
facebook.com/inklucentrum

INFO: info@inklucentrum.sk
КУРСИ: vzdelavanie@inklucentrum.sk
КОНСУЛЬТАЦІЯ: poradenstvo@inklucentrum.sk
ONLINE: inklucentrum.sk/publikacie
inklucentrum.sk/kurzy



ERSTE
Stiftung

Автори публікації: Mgr. Зузана Крначова та PaedDr.
Mgr. et Mgr. Віктор Кріжо, PhD.

Публікація або будь-яка її частина не може бути
розповсюджена без дозволу Інклюцентру та авторів.

©2021-4 Inklucentrum – Центр інклюзивної освіти